

Universitetskanslerämbetets tematiska utvärdering av hållbar utveckling

Innehåll

Inledning	3
Aspektområde: Styrning och organisation	4
Mål för hållbar utveckling	4
Analys av styrkor och utvecklingsområden	7
Uppföljning och utveckling	7
Analys av styrkor och utvecklingsområden	8
Aspektområde: Miljö, resurser och område	9
Säkerställa kompetens	9
Analys av styrkor och utvecklingsområden	10
Samverkan med studenter	11
Analys av styrkor och utvecklingsområden	12
Samverkan med arbetsliv	12
Analys av styrkor och utvecklingsområden	14
Främja interdisciplinär samverkan	15
Analys av styrkor och utvecklingsområden	17
Aspektområde: Utformning, genomförande och resultat	18
Integrering av hållbar utveckling i utbildning	18
Analys av styrkor och utvecklingsområden	19
Systematisk uppföljning av hållbar utveckling i utbildning	20
Analys av styrkor och utvecklingsområden	21
Forskning för hållbar utveckling används i utbildningen	21
Analys av styrkor och utvecklingsområden	23

Inledning

Högskolan Väst har valt att se hållbar utveckling ur ett brett samhällsperspektiv med fokus på hållbar samhällsutveckling. Detta perspektiv genomsyrar Högskolan Västs [värdegrund](#), [vision](#), [strategi](#), mål och kommer till uttryck i styrdokument, utbildnings- och kursplaner.

Högskolan Väst har länge arbetat med hållbarhetsfrågor och redan 2001 valdes att arbetet skulle vara högskoleövergripande och ha brett fokus. 2009 upprättades [riktlinjen för hållbar utveckling](#).

Högskolan har fyra högskoleövergripande [centrumbildningar](#) med tydliga kopplingar till hållbar utveckling:

- [Centrum för studier av mångfald, jämställdhet och integration](#) (inrättat 2004)
- [Centrum för salutogenes](#) (inrättat 2011)
- [Forum för skolutveckling](#) (inrättat 2006)
- [Centrum för hållbar utveckling](#) (inrättat 2013)

Syftet med Centrum för hållbar utveckling är att vara en pådrivande kraft för att Högskolan Väst utgör en viktig aktör i omställningsarbetet för ett hållbart samhälle. Centrumbildningen ska verka för att arbetet med hållbar utveckling genomsyrar högskolans utbildningar och forskning samt högskolan som arbetsplats.

Via centrumbildningarna har interna föreläsningsserier och kompetensutvecklingsdagar genomförts, men högskolan har även erbjudit seminarier och öppna föreläsningar som är tillgängliga för både studenter och allmänhet. Områden som behandlats har varit jämlikhet, demokrati, rättvisa, arbetsmiljö, ansvarstagande studenter, delaktighet, förutsättningar för utbildning, jämlik hälsa, livslångt lärande, livscykelperspektiv på hälsa och salutogenes.

Med högskolans perspektiv på hållbar utveckling ställs delasppekter av hållbar utveckling i relation till den övergripande samhällsutvecklingen. Perspektivet kräver beredskap att omvärdera och utveckla såväl övergripande målformuleringar som innehåll, lärandemål och pedagogiska ansatser i enskilda kurser. Detta är ett utmanande arbete där inte minst centrumbildningarna och Enheten för högskolepedagogiken är viktiga för stöd till institutionerna att implementera och utveckla hållbar utveckling i utbildningarna.

Högskolan Väst har en tydlig struktur för ledning och styrning, men lärdomar som har dragits är att hållbar utveckling måste efterfrågas tydligt i ledningssystemet med mål, uppdrag, uppföljning och utvärdering samt att synliggöra Högskolan Västs [värdegrund](#) och vision om en hållbar samhällsutveckling i utbildningarna. Centrumbildningarna kan vara ett aktivt stöd för att främja institutionernas ansvar att implementera hållbar utveckling i utbildningarna. I samarbete med ”Enheten för högskolepedagogik” kan t.ex. [kortkurser](#) tas fram och erbjudas all personal som kompetensutveckling.

Med ett ökat fokus på hållbar utveckling är det troligt att studenterna i än högre grad aktivt engageras i området. Fler examensarbeten och tematiserade kursarbeten kan vara en målsättning. För stabilitet i den övergripande utvecklingen är det angeläget att förtydliga hållbar utveckling som en viktig del i högskolans kvalitetssäkringssystem för utbildning.

Aspektområde: Styrning och organisation

Mål för hållbar utveckling

A. Det finns lärosätesövergripande mål fastställda för hållbar utveckling inom utbildning. Dessa mål omfattar samtliga utbildningsnivåer (grundnivå och i förekommande fall avancerad nivå och forskarnivå) och är förankrade inom lärosätet.

Högskolans arbete med hållbar utveckling är integrerat i högskolans ledningssystem som generellt beskriver hur utvecklingsarbetet ska struktureras och systematiskt ledas och styras utifrån högskolans [värdegrund](#), vision och mål, samt inom de ramar som lagar och förordningar sätter. Ledningens viktigaste styrmetod är att bryta ner och konkretisera [värdegrund](#), vision, mål och strategier för högskolans verksamheter på olika organisatoriska verksamheter (t.ex. institution, förvaltning, forskningsmiljöer) i syfte att styra och leda verksamheten. Ledningen stödjer organisationens olika verksamheter genom att operationalisera och förtydliga vilka mål och aktiviteter som ska genomföras för att bidra till att alla strävar mot högskolans vision, vilket görs i den [treåriga övergripande verksamhetsplanen](#) som uppdateras årligen. Ledningssystemet ska fungera på alla nivåer i organisationen och vara sammanlänkade från vision till enskild medarbetares utvecklingsplan.

Högskolan Väst har i sin verksamhet att beakta Högscolelagen liksom högskolans [värdegrund](#) där det fastslås bl.a. att: *"Verksamheten vid Högskolan Väst utgår från principen om **alla människors lika värde**, där humanism, demokrati och mångfald samt individens okränkbarhet utgör grundpelare"* samt att *"Utbildning, forskning och övrig verksamhet vid högskolan ska bedrivas med **social välfärd, rättvisa och en hållbar samhällsutveckling** som vägledande perspektiv"*

[Vision 2022](#) antogs 2013 och anger högskolans viljeinriktning att utbildningarna ska ge studenterna bästa möjliga förutsättningar att utvecklas som goda samhällsmedborgare – kritiska, kunniga, demokratiska, solidariska, toleranta, aktiva och självständiga individer. Högskolan Väst ska också enligt visionen vara en erkänt drivande aktör för humanism, demokrati och mångfald genom kunskapsbyggande, medborgerlig bildning och livslångt lärande. I visionen framhålls högskolans roll som regional aktör och samverkanspart, något som delvis har präglat högskolan i rollen att främja hållbar utveckling. I visionen står bl.a. att *"Högskolan Väst ska i sin verksamhet ta utgångspunkt i och förhålla sig aktivt till såväl lokala som globala utmaningar samt bidra till en lokalt och globalt hållbar utveckling"*, samt att *"Kvaliteten i utbildningarna bedöms i flera definierade dimensioner, inklusive vetenskaplighet, relevans i form av bland annat beprövad erfarenhet, jämställdhet, mångfald, hållbar utveckling och internationalisering."*

Målet är att Högskolan Väst ska arbeta för att öka kompetensen inom hållbar utveckling bland all personal. Stödjande aktiviteter anordnas med seminarier-, workshops- och fortbildningsverksamhet.

I högskolans strategier som utgår från högskolans [vision](#) tydliggörs hållbar utveckling genom att *"Högskolan Väst ska i sin verksamhet ta utgångspunkt i och förhålla sig aktiv i såväl lokala som globala utmaningar samt bidra till lokal och global hållbar utveckling"*.

[Riktlinje för hållbar utveckling](#) antogs 2009 och syftar till att högskolans personal och studenter som är verksamma eller utbildade på Högskolan Väst genom sin medvetenhet och kunskap ska bidra till utveckling som främjar ett hållbart samhälle. Riktlinjen beskriver riktningen för hur högskolan ska arbeta med att främja hållbar utveckling som ska integreras både i undervisningen och i forskningen och *"skall i den utbildning som bedrivs på högskolan, sträva efter att integrera kunskap och kompetens om hållbar utveckling"*.

I den [övergripande verksamhetsplanen](#) (ÖVP) för högskolan konkretiseras [värdegrunden](#), vision, mål, strategier, riktlinjer och utvecklingsplaner som tas fram av [rektors ledningsråd](#).

I ÖVP (2017-2019) betonas Högskolan Västs roll att *vara en drivkraft för demokratiutvecklingen i samhället*. För högskolan innebär ett hållbart samhällsbyggande att ge möjlighet för studenterna att *utveckla sin förmåga att agera som aktiva medborgare i ett demokratiskt samhälle*. Det gäller såväl i högskolans verksamhet som såväl i studenternas utbildning som i högskolans forskning, lokalt, nationellt och internationellt samt inte minst då samverkan sker med andra aktörer i samhället. Högskolans arbete med breddad rekrytering och studenternas studieval, som i hög grad är bundet till kön idag, ligger väl i linje med detta mål. Under perioden ska högskolan stärka arbetet för att utbildningarna på bästa sätt ska uppfylla viktiga demokrati- och samhällsdimensioner i europeiska överenskommelser avseende högre utbildning. I det arbetet ska högskolan tillvarata och vidareutveckla centrumbildningarna för studier av mångfald, jämställdhet och likabehandling samt centrum för hållbar utveckling.

ÖVP:n är ett underlag för arbetsenheternas verksamhetsplaneringar och varje arbetsenhet tar årligen fram en treårig verksamhetsplan (AVP).

I arbetsenheternas verksamhetsplaner (AVP) har flera fokus som relaterar till hållbar utveckling anlagts såsom högskolepedagogik samt [språk- och textcentrums](#) verksamhet för att *”skapa förutsättningar för pedagogisk utveckling och förnyelse, pedagogisk meritering, flexibla undervisningsformer och kvalitativ utveckling, såväl som breddad rekrytering och genomströmning”*. Ett annat exempel från en AVP är *”Fokus på hållbar hälsa och vård för att utveckla och vidmakthålla redan initierade utbildningsåtgärder inriktade på normmedvetet förhållningssätt, demokrati, likabehandling och jämlikhetsfrågor”*. Ytterligare fokus är att *”studenterna i sin utbildning ges goda förutsättningar att kunna verka som aktiva samhällsmedborgare som kritiska, kompetenta, demokratiska, solidariska, toleranta och självständiga individer”*.

Centrum för hållbar utveckling inrättades 2013 i syfte att främja arbetet med att högskolans utbildningar, forskning och arbetsliv genomsyras av hållbar utveckling för ett hållbart samhälle. I arbetet ingår samverkan mellan högskolan och det omgivande samhället. Centrum för hållbar utveckling fokuserar tre områden inom utbildningsverksamhet:

- Tydligt hållbarhetsperspektiv i utbildningarna
- Hållbar utveckling ska genomsyra högskolans utbildningar och bidra till ett livslångt lärande
- Arbeta aktivt med pedagogiska metoder som stödjer hållbart lärande där tvärvetenskaplighet, värdegrund, kritiskt tänkande och pluralism är ledord

För åren 2014-2017 har centrum för hållbar utveckling tilldelats strategiska medel, vilket skapat möjligheter för riktade insatser för att öka intresset, kunskapen och engagemanget samt utveckling av kurser för hållbar utveckling bland personal och studenter. Nedan följer några av de satsningar som gjorts via öppna utlysningar 2014-2015:

- Hållbar utveckling i högskoleingenjörsprogrammen, utveckling av kursen [Hållbar utveckling 7,5 hp](#)
- Hållbar utveckling som tema i [ekonomprogrammet](#)
- Kursen [Miljöledningssystem 7,5 hp](#)
- Temat hållbar utveckling för programmen [Digitala medier](#) och [3D-animation och visualisering](#)
- Hållbar utveckling-perspektiv inom [yrkesläroprogrammet](#)

Under 2016 riktades utlysningen mot samverkansprojekt inom hållbar utveckling mellan högskolan och externa aktörer i syfte att främja forskning och kunskapsutveckling om hållbarhetsfrågor vid Högskolan Väst. Forskare och externa aktörer formulerade tillsammans forskningsfrågor och resultatet ska utmynna i en vetenskaplig artikel och/eller lämplig rapport. Följande projekt pågår och ska avslutas vid halvårsskiftet 2017:

- ”Hållbart vårdande” – en explorativ analys av vårdsektorns hållbarhetsperspektiv. Ett samverkansprojekt med Fyrbodals Hälsoakademi med inriktning mot hälsa/omvårdnad. ([länk](#))

- ”Hur lära förskolebarn spara energi?”. Ett samverkansprojekt med Raybased med pedagogisk inriktning. (länk)

Under 2017 riktas utlysning mot stöd till insatser eller projekt för att utveckla arbetet, metoderna, kunskapen och intresset för utbildningsrelaterade frågor som berör hållbar utveckling inom utbildningsprogrammen på Högskolan Väst. Stor vikt läggs vid att projektet engagerar studenter och att utveckla kunskap om hållbar utveckling inom utbildningen. Fyra projekt har beviljats medel:

- Utveckla teman för hållbar utveckling inom [Internationella programmet för politik och ekonomi \(IPPE\)](#)
- Synliggöra [sjuksköterskeprogrammets](#) och hälso- och sjukvårdens roll i frågor om social och ekologisk hållbarhet, samt hur dessa perspektiv kan stärkas i grundutbildningen
- Hållbar utveckling på det framtida Kliniska Tränings Centret (KTC)
- Arbete med EVIP Engineering Visions Intensive Program

Centrum för hållbar utveckling har påbörjat ett arbete med att utveckla en plattform för ”[Fairtrade](#)” s.k. ”[Fairtrade University](#)” och ambitionen är att öka andelen Fairtrade-initiativ för att förbättra förutsättningarna för att Högskolan Väst ska kunna bli certifierade som Fairtrade högskola.

Forum för skolutveckling har en viktig funktion i att utveckla hållbar utveckling inom lärarprogrammen och har bl.a. organiserat kompetensutveckling för förskolan och skolans personal i samarbete med centrum för hållbar utveckling i form av uppdragsutbildningar, föreläsningsserier, kompetensutvecklingsdagar och en kurs i [handledning av lärarstudenter](#).

Centrum för studier av mångfald, jämställdhet och integration arbetar med forskning, deltagande i utvecklingsprojekt och utbildning inom mångfaldsområdet såväl internt som externt. I detta arbete används ett brett mångfaldsbegrepp som innefattar kön, etnicitet, religion, klass, sexualitet, funktionsnedsättning och ålder vilket ansluter till Högskolans Västs [Likabehandlingsplan för studentrelaterad verksamhet](#) samt [Värdegrund](#) där det framhålls att: ”*Mångfaldsarbetet, i bred bemärkelse, skall vara av högsta vikt vid högskolan*”. Centrum för studier av mångfald, jämställdhet och integration samverkar med Centrum för Hållbar utveckling och ett fokus för verksamheten 2016-2017 är att samordna högskolans insatser för asylsökande och nyanlända. Bland annat har ett [samverkansavtal](#) upprättats mellan Support group Restad Gård (Asylsökandes stödförening på asylmottagningen Restad Gård i Vänersborg).

Sedan 2011 har Högskolan Väst ett centrum för Salutogenes med fokus på människors färdigheter, förmågor och resurser för att kunna utveckla hälsa och välbefinnande och ett gott liv. Att främja livet är den process som gör det möjligt för individer, grupper och samhällen att öka kontrollen över och förbättra sin fysiska, mentala, sociala och andliga hälsa med målsättningen att förverkliga sina ambitioner och tillfredsställa sina behov, uppleva och uppnå meningsfullhet i livet och förändra eller anpassa sig till sin miljö på ett hälsofrämjande sätt. De salutogena perspektiven överensstämmer väl med de perspektiv som beskriver långsiktiga socialt hållbara samhällen och hållbar utveckling som ger människor möjlighet till hälsosamma val.

Hållbarhetsdagen, som arrangeras av centrum för hållbar utveckling, anordnas årligen på Högskolan Väst. 2016 anordnades dagen i samverkan med ”[Den Globala Skolan](#)” och 2017 är temat ”Social hållbarhet” där centrum för salutogenes kommer att arrangera konferensen ”SALUS 2017” som en del i hållbarhetsdagen.

Analys av styrkor och utvecklingsområden

Högskolan Väst har ett tydligt ledningssystem med en generell struktur för alla verksamhetsfrågor vilken även inkluderar hållbar utveckling. För att stärka arbetet med att främja hållbar utveckling i utbildning bör mål och uppdrag efterfrågas tydligare i ledningssystemet och uppföljning och utvärdering måste säkras. De fyra centrumbildningarna samverkar och är en motor för samarbete och interdisciplinär samverkan med fokus på hållbar utveckling inom utbildning. Ledningen måste tydliggöra centrumbildningarnas uppdrag, ansvar och befogenheter för att synliggöra och bättre utnyttja den interna kunskapsresurs som finns.

Arbetet med att integrera hållbar utveckling i utbildningarna är angeläget då det bidrar till en förståelse för att samhällelig utveckling och förändringsprocesser inte enbart bör problematiseras utifrån den vetenskapliga och disciplinära utgångspunkten, utan fler dimensioner måste sammanvägas, kritiskt granskas och ställas mot varandra för att uppnå hållbar utveckling. Förankringen ska tydliggöras både i styrdokumentet och i den faktiska verksamheten i klassrummet. Det möjliggör för studenterna att utveckla en förmåga att förhålla sig kritiskt till samhällsutvecklingen och kunna ifrågasätta de ohållbara normer och strukturer som är en del av det lokala såväl som globala samhället. Institutionerna ska vara aktörer som arbetar för att främja hållbar utveckling i lokalsamhället.

Utvecklingsområden som har identifierats är de sociala dimensionerna av hållbar utveckling såsom socialt ansvarstagande, integration, samverkan, jämlikhet och arbete med rättvisa villkor, som behöver utvecklas, problematiseras och relateras tydligare till hållbar utveckling. Det finns utvecklingsmöjligheter i relation till det som verkligen sker i utbildning och forskning och det som uttrycks i målbeskrivningen.

I lärar- och förskollärarytbildningarna är studenternas förståelse och förhållande till hållbar utveckling en särskilt angelägen fråga, då de kommer att bli nyckelpersoner i arbetet med att ge barn och ungdomar, d.v.s. framtidens vuxna, förståelse, verktyg och vilja till att engagera sig i arbetet med en rättvis och hållbar värld. Ett utvecklingsarbete behövs för att synliggöra och tydliggöra motsvarande skrivningar om hållbar utveckling i samtliga utbildningar för att alla studenter i sin kommande yrkesroll ska ha förmåga att förstå, samt verktyg och vilja till att engagera sig i arbetet med en rättvis och hållbar värld.

I utbildningsplaner ska det tydligt framgå vilka kurser som ”bär” hållbarhetsfrågorna och hur progressionen gör att målen nås.

Uppföljning och utveckling

B. Lärosätet följer upp och utvecklar arbetet för hållbar utveckling inom utbildning på ett systematiskt sätt

Institutionerna har ansvar för att integrera, följa upp och utveckla arbetet med hållbar utveckling inom utbildningen på ett systematiskt sätt. Kvalitetssäkringssystemet för utbildning är ännu inte helt implementerat, vilket innebär att det inte finns en tydlig struktur och systematik för hur detta genomförs. Det operativa ansvaret för att integrera och utveckla hållbar utveckling i utbildningarna ligger på program- och ämnesråd (se ”Aspektområde: Utformning, genomförande och resultat” under B).

Rektor genomför årliga höst- och vårdialoger med institutionsledningarna i syfte att följa och följa upp verksamheten. Vid dessa dialoger och i den skriftliga verksamhetsuppföljningen ska det framgå hur institutionernas utvecklingsarbete fortskrider.

Analys av styrkor och utvecklingsområden

En tydlig övergripande struktur för verksamhetsplanering finns, men den bör utvecklas för att stärka upp hur uppföljning och återkoppling ska ske, kopplat till ÖVP och AVP. Väl valda och formulerade mål för hållbar utveckling tillsammans med tydlig efterfrågan av resultat skapar incitament till att utveckla och integrera hållbar utveckling i utbildningen. Mallar och instruktioner för uppföljning kan utvecklas så att det tydligare efterfrågas hur utvecklingsarbetet bedrivs.

Högskolan bedriver ett utvecklingsarbete inom processkartläggning där verksamhetens ledning-, kärn- och stödprocesser identifieras och kartläggs för att skapa förutsättningar för systematisk planering, genomförande, utvärdering och förbättring av verksamheten. I denna process utgör hållbar utveckling en kvalitetsdimension för att synliggöra och utveckla hållbar utveckling i utbildningen. [Utbildningsnämnden](#) och Centrum för hållbar utveckling bör utveckla instruktioner, mallar och stöd till institutionerna för hur arbetet med uppföljning och utveckling av hållbar utveckling inom utbildning kan genomföras på ett systematiskt sätt. Detta ska implementeras i kvalitetssäkrings-systemet för att säkra en effektiv struktur för utvärdering och förbättring samt för att synliggöra progressionen av hållbar utveckling i utbildningarna.

I och med införandet av en ny kursdatabas, kursinfo, kommer det synliggöras att hållbar utveckling bör implementeras i samtliga utbildnings- och kursplaner. Detta utnyttjas redan idag för att synliggöra [arbetsintegrerat lärande](#) (AIL) i utbildningen och erfarenheten är att lärarna blir påmind och medvetna om behovet av att integrera hållbarhet i samtliga utbildningar.

Aspektområde: Miljö, resurser och område¹

Säkerställa kompetens

A. Lärosätet arbetar aktivt med att säkerställa den pedagogiska och forskningsbaserade kompetensen hos berörd personal i frågor som rör hållbar utveckling i utbildningen

Högskolan Väst arbetar aktivt med kompetensutveckling och i det lokala kollektivavtalet för lärare finns möjlighet att erhålla upp till 20 % kompetensutveckling per år. I den [övergripande verksamhetsplanen](#) (ÖVP) finns mål som kopplar till kompetensutveckling, (A1) som lyder ”*Stärka och vidareutveckla kvaliteten inom utbildning på grund- och avancerad nivå*”. I detta mål ligger uppdragen att utarbeta en handlingsplan för att stärka forskningsanknytningen, implementera kvalitetssäkringssystem för utbildning på grundnivå och avancerad nivå samt att utforma en högskoleövergripande definition av begreppet pedagogisk skicklighet. Inga särskilda kompetenser nämns, därmed inte heller kompetenser inom hållbar utveckling. Ett annat mål i ÖVP (A6) lyder ”*Upprätta en plan och börja implementera jämställdhetsintegrerande insatser, enligt regeringsuppdraget, inom högskolans utbildningar med fokus på könsbundna studieval och genomströmning i samverkan med arbetsgivare.*”

Institutionerna har i sina verksamhetsplaner (AVP) brutit ner de övergripande målen till aktiviteter som på olika sätt stöttar de övergripande målen.

Exempel på hur institutionerna arbetat mer dessa mål är:

Årligen planeras **kompetensutvecklingen** för varje lärare i dialog med avdelningschef. Vissa prioriterade områden väljs ut för att styra kompetensutvecklingsinsatserna mot angelägna utvecklingsområden (t.ex. pedagogisk och vetenskaplig utveckling/ meritering, normmedvetenhet, IKT). Lärarnas genomförda kompetensutveckling följs upp i kommande medarbetarsamtal och från och med 2017 även i det lönesättande samtal som införts.

Den högskolepedagogiska enheten ger, i samarbete med Göteborgs universitet, högskolepedagogiska kurser och en verksamhet med kurser för kontinuerlig kompetensutveckling och meritering håller på att byggas upp. I kurserna ges lärarna möjlighet till gemensam reflektion kring sitt arbete och de didaktiska utmaningar de ställs inför i arbetsformer såsom seminarier, kurser, workshops.

Centrum för Hållbar utveckling, erbjuder anställda att söka strategiska medel för att utveckla Hållbar utveckling inom utbildningen. Institutionsledningarna uppmuntrar denna form av utveckling. Vidare erbjuder centrum för hållbar utveckling **seminarier och öppna föreläsningar** som är tillgängliga för personal, studenter och allmänhet.

Högskolegemensam kurs i [Normmedvetet perspektiv på organisationer och arbetsliv \(NPO600\)](#) har genomförts två gånger (tredje kursen pågår). Kursen vänder sig i första hand till lärare och högskolans övriga personal, men är även tillgängliga för studenter. Kollegiets kompetens upprätthålls genom uppföljningar vid kunskapscaféer samt litteraturseminarier. Utgångspunkt i normkritiskt perspektiv i kollegiet skapar förutsättningar för jämlik, kreativ och inspirerande studerandemiljö vilket gynnar att studenter känner sig inkluderade och fullföljer sina studier.

Exempel på resultat från personalens kompetensutveckling inom [Normmedvetet perspektiv på organisationer och arbetsliv](#) är dels att en bibliotekarie gått kursen för att kunna öka stödet till studenter inom ”normkritik”, dels att biblioteket upprättat en ”normkritiska samling” av litteratur för att underlätta, visualisera och möjliggöra ett ökat stöd till studenter i allmänhet och i synnerhet för dem som

¹ Inom den tematiska utvärderingen av hållbar utveckling är ”område” inte föremål för granskning.

studerar kurser inom normmedvetenhet. Ett annat exempel är lärare inom ingenjörsvetenskap som i [den examinerande gruppuppgiften](#) valde att genomlysa hela maskiningenjörsutbildningen för att undersöka hur utbildningen kan öka inslagen av normkritiskt tänkande, vilka kurser och hur det ska implementeras i dessa kurser. Programansvarig för utbildningen var en av dem som kompetensutvecklade sig, vilket bör säkra implementeringen.

Högskolans [forskning sker i hög grad i samverkan med industrin](#). En stor del av dessa projekt har stark koppling till hållbar utveckling och kan t.ex. handla om att hitta nya produktionsmetoder, nya material, sänka emissioner eller att förbättra befintliga produkter. Forskningsprojekten stöttar kompetensutvecklingen, både av den personal som deltar i själva projektet men även till övrig personal via olika seminarier, licentiat- och disputationsseminarier.

Omvärldsbevakning genom aktivt deltagande i olika nätverk, konferenser och seminarier uppmuntras som kompetensförstärkning. Samarbete mellan lärosäten, samarbete med branschorganisationer, företag, kommuner landsting och annan statlig verksamhet inom hållbar utveckling förekommer systematiskt. Högskolan är aktiv deltagare och medlem av flera olika [nätverk](#) inom hållbar utveckling.

Centrumbildningen för hållbar utveckling ger cirka tre gånger per termin ute ett nyhetsbrev till anställda inom högskolan som ett sätt att sprida information och tips gällande hållbarhetsfrågor såväl inom som utom lärosätet. Tips om utbildningar, seminarier och föreläsningar om hållbar utveckling som personal uppmuntras att delta i och som centrumbildningen med strategiska medel kunnat ombesörja.

Analys av styrkor och utvecklingsområden

En bra struktur för kompetensplanering finns, tillsammans med goda möjligheter för lärare att kompetensutveckla sig. Uppföljningen av kompetensutvecklingsinsatserna bör förbättras, t.ex. genom att upprätta mallar som tydliggör resultat och utfall. Hållbar utveckling bör, tillsammans med andra viktiga tematiska områden, prioriteras som tema för kompetensutveckling i kommande planering. Kunskap inom hållbar utveckling bör beaktas vid kompetensförstärkning där det är möjligt.

I FN:s globala mål understryks tydligt *"utbildningens kvalitativa innehåll inklusive tillgången på kvalificerade lärare"* och att en *"inkluderande utbildning av god kvalitet för alla är en av de viktigaste grunderna för välbefinnande, hälsa och jämställdhet i varje samhälle"* (mål fyra). Utifrån detta synsätt är centrumbildningarna och högskolepedagogisk enhet nyckelresurser, eftersom de aktivt bidrar till att förstärka kunskap och kompetens. För att ytterligare stärka detta bör enheternas uppdrag och ansvar tydliggöras så att de utgör ett stöd till institutionernas utvecklingsarbete.

Åtskilliga seminarier, öppna föreläsningar, forskningsseminarier, anordnas internt, men tyvärr är deltagandet relativt lågt bland högskolans lärare. Många utvecklingsinsatser inom hållbar utveckling har genomförts de senaste åren, men kunskapen har i många fall stannat inom projekten. Bättre systematik och struktur för att sprida goda exempel över hela lärosätet behöver etableras, bl.a. genom att projekten presenterar sina resultat vid den årliga Hållbarhetsdagen eller informerar vid arbetsplatsträffar.

Högskolan är medlem i ett antal viktiga [nätverk](#) inom hållbar utveckling. Möten, webinarier, seminarier, konferenser, mm kan och bör bättre utnyttjas för kompetensutvecklande insatser samt ökad omvärldsbevakning och samverkan kring frågorna. Vidare finns verktyglådor, skapade av bland annat [KTH](#) och [GU](#), som ger tips och exempel på hur lärare kan integrera hållbarhet i undervisningen. WWF är exempel på en organisation som har mycket material för [hållbar utveckling inom högre utbildning](#) som kan göras kända för den enskilde läraren. Det är oklart hur kända dessa

nätverk, verktyglådor, mm är i organisationen och därför behöver information om detta synliggöras och spridas bättre genom att t.ex. utnyttja redan upparbetat struktur, som t.ex. institutionsmöten eller avdelningsmöten. Ett kalendarium endast för kompetensutvecklande aktiviteter kan upprättas för att enklare hitta intressanta seminarier, workshops, mm.

Kursen i normmedvetenhet bör erbjudas även i framtiden för att öka förståelsen för normer både inom kollegiet och bland studenter. Genom ökad kunskap inom normmedvetenhet bland lärarna kan ett normmedvetet förhållningssätt integreras i relation till utbildningarnas genomförande och innehåll. Detta stödjer i ett längre perspektiv en samhällelig utveckling av social välfärd och rättvisa.

Samverkan med studenter

B. Lärosätet samverkar med studenter i arbetet med hållbar utveckling.

Högskolan Väst har god samverkan med studenter, bl.a. genom **representation** i alla högskolans beslutande och rådgivande organ och det utgår ekonomisk ersättning i samtliga organ. Studenterna är representerade i Centrum för hållbar utveckling och därmed aktiva i all den aktivitet som centrumet ansvarar för.

På institutionsnivå sitter studenterna representerade i Strategisk lednings- och utvecklingsgrupp (SLUG) där institutionens verksamhet planeras. Studenterna är även representerade i program- och ämnesråd där utbildnings- och kursplaner går igenom och tillstyrks. I programråden sker en fortlöpande dialog om hur frågor som rör hållbar utveckling på olika sätt kan belysas och diskuteras i kurser och program.

Högskolan Väst arbetar sedan många år med ”**Hållbart Campus**”. I det arbetet, som inbegriper allt från elförbrukning, hälsoaktiviteter till fairtrade kaffe, har studentmedverkan varit självklar och viktig från början. Flera olika studentprojekt och examensarbeten har hjälpt till att utveckla ”Hållbart Campus”. Exempel på projekt är:

- Studie om möjlighet att blir självförsörjande av kyla med hjälp av bergkyla
- Studie för undersöka möjligheter av solesanläggning på högskolans tak - resulterade i en mindre solesanläggning på campus.
- Animerade film som visar högskolans ”hållbara campus” och [uppmuntring till att cykla till och från campus.](#)
- En miljöutredning av campus

Forum för skolutveckling har varit en aktör i lärarutbildningens utvecklingsarbete gällande VFU och samverkan kring student. Exempelvis kan nämnas Arbetsmarknadsdagen, två VFU-dagar per år, kursen [Handledning av lärarstudenter \(HAI402\)](#). Kompetensutvecklingsdagar anordnas för lärare i hållbar utveckling.

Runt 20-30 **examensarbeten** genomförs inom forskargruppen i produktionsteknik varje år, där flera har hållbarhetsdimensioner. Ett projekt ([Biogas2020](#)) har, som en strategisk del i projektet en ambition att genomföra studentarbeten. Forskare har, tillsammans med näringslivet, identifierat olika projekt- och examensarbeten inom teknisk utveckling av produktionen av biogas.

Sedan flera år tillbaka finns ett väl etablerat och utvecklat samarbete mellan **Studenthälsan** och Studentkåren. Tillsammans med andra aktörer (t.ex. Trollhättans stad och Primärvården) bedrivs förebyggande verksamhet för att förhindra olika former av psykisk och fysisk ohälsa såsom t.ex. stress, sömnproblem och prestationsångest. Flera olika aktiviteter erbjuds, såsom föreläsningar inom Alkohol, Narkotika, Droger, Tobak (ANDT), livsstilsföreläsningar, HBTQ-föreläsningar, workshops och kurser inom t.ex. mindfulness, stresshantering, lunchyoga, lunch-mindfulness, gåing-grupper, mm. Årligen anordnas ”Hälsoveckan” då dessa frågor får särskild uppmärksamhet

med många aktiviteter, men aktiviteter förekommer över hela året. På [Studenthälsans webbsida](#) finns information och råd samt bl.a. kost- och, livsstilstester som kan vägleda studenterna. Verksamheten utvärderas årligen och studenterna är genomgående nöjda och menar att de haft eller kommer ha god nytta av den verksamhet de deltagit i.

Analys av styrkor och utvecklingsområden

Högskolan behöver skapa förutsättningar för att öka studenternas möjlighet till lärande om FN:s 17 globala mål för hållbar utveckling och relatera dessa till kursmål och utbildningsplaner. I nuläget finns olika grad av hållbar utveckling i utbildningarnas innehåll, ofta stora skillnader mellan olika utbildningsprogram som valt att fokusera olika delar. Högskolan bör nyttja befintliga forum, mötesplatser och kompetensutvecklingsinslag för att bättre sprida kunskapen och goda exempel internt. Lärarna kan, via dialog med studenterna stödja integrering av studenternas förståelse och kunskap om den egna professionens ansvar för en hållbar utveckling och om begreppet hållbar utveckling och dess historia i en global kontext.

Hållbar utveckling bör lyftas upp och beaktas när utveckling av kurser och program diskuteras och beslutas i t.ex. program- och ämnesråd. Studentmedverkan bidrar till att perspektiven breddas och studenterna tränas i demokratiska processer.

Studenter är välkomna till seminarier och öppna föreläsningar, men tyvärr är det lågt deltagarantal. När hållbar utveckling tydligare integreras i flera kurser och engagemang från lärarkåren blir synligare, borde intresset för deltagande öka.

Studenternas genomförande av reella kvalitetshöjande förbättringsarbeten (projekt och examensarbeten) inom olika verksamheter (hälso- och sjukvård, grundskola, företag, kommun) utvecklas kunskap i samverkan, vilket gynnar både yrkesverksamma och studenternas eget lärande på ett långsiktigt sätt.

Studentmedverkan kan utvecklas ännu mer, dels i högskolans egen utveckling mot ”Hållbart Campus” och dels i andra liknande projekt. Det finns dock en svårighet med att besätta alla studentplatser, trots arvodering, vilket är en nationell utmaning att ta sig an.

Samverkan med arbetsliv

C. Lärosätet samverkar med arbetsliv i arbetet med hållbar utveckling.

Samverkan och integrering med det omgivande samhället har varit viktig för Högskolan Väst sedan starten och genomsyrar hela verksamheten. Lärosätet har ett brett fokus och arbetsintegrerat lärande (AIL) är bärande pedagogisk idé. Sedan 2002 har högskolan regeringens särskilda uppdrag att utveckla AIL. Det innebär att högskolan nationellt är den ledande noden och internationellt en nyckelaktör inom arbetsintegrerat lärande. Utgångspunkten för AIL är att kunskap skapas i hela samhället. Med AIL utvecklas avancerad kunskap i samspel mellan akademien och omvärld. AIL bidrar till kunskapsspridning och kunskapsgenerering lokalt och globalt i samverkan med omgivande samhälle.

I högskolans [övergripande verksamhetsplan](#) står ”Högskolans strategiska ambition är att förnya och utveckla akademisk kunskap genom samverkan. Under perioden ska särskilda insatser göras för att stärka högskolans roll som arena för samtal och diskussion om demokratifrågor i samverkan med andra samhällsaktörer”. Ett mål de kommande åren är att (C4) ”Samverka med arbetsgivare och andra partners inom ramen för jämställdhetsintegreringsuppdraget”. Institutionerna arbetar med samverkan i ett brett perspektiv och flera goda exempel och arbetssätt finns.

Högskolan har sedan tidigt 2000-tal varit [huvudpart](#) i den ideella organisationen [Miljöbron](#). Syftet med samarbetet med Miljöbron är att hjälpa studenter från högskolan att få arbetslivserfarenhet och kontakter, samtidigt som företag och organisationer får hjälp med hållbar utveckling via projekt. Samarbetet med Miljöbron är helt i linje med högskolans profil Arbetsintegrerat lärande. Projekt som förmedlas kan vara uppdrag, kursprojekt, och examensarbete och den gemensamma nämnaren för samtliga projekt är miljö och hållbar utveckling. Uppdrag är korta projekt där studenterna arbetar två och två och förväntas lägga ner 10-20 timmar/person. Till examensarbete räknas alla projekt på kandidat-, magister- och mastersnivå. Kursprojekt förmedlas inom ramen för olika kurser och innebär att studenterna arbetar i grupper om två till fem studenter under ca 1-10 veckors tid. Högskolan och Miljöbron har uppföljningsmöten varje år och diskuterar nuläge, fortsatta samarbetsformer samt mål för hur många studentprojekt som ska förmedlas. Under 2016 var prognosen 70 studentprojekt men utfallet blev det högsta under alla år med 129 unika förmedlade projekt. Miljöbron har under många år haft lokal placering på campus där lärare och studenter kan uppsöka dem. Miljöbron besöker även institutionerna och berättar om sin verksamhet.

Flera utbildningar har **branschråd** knutna till sig eller branschrepresentanter i programråden. Representanterna är engagerade och för in kunskap och omvärldsbevakning som programansvariga undersöker vidare och ev. utvecklar till kursinslag eller nya kurser. Branschråd säkerställer att arbetslivets kompetenskrav på framtida medarbetare kan beaktas i utvecklingsarbetet inom respektive program.

Lärare samverkar i hög grad i **externa nätverk**, eller för dialoger med branschorganisationer och enskilda arbetsgivare för att hålla sig ajour med förändringar i arbetslivet. Samordning av verksamhetsförlagd utbildning (VFU) och Co-op-verksamhet ([Co-operative Education](#)) ger också god insikt i omvärldens behov och god samverkan.

Inom **forskningen** arbetar en forskargrupp med en studie som tydligt kopplar samman socialt och ekonomiskt hållbar utveckling. Det är en satsning som [Restad Gård AB](#) (asylboende) gör på intensiva, strukturerade kurser i vardagssvenska för dem som bor på anläggningen. I studien följs deltagarna genom intervjuer i starten av kursen och efter kursens slut. Deltagarna för noteringar under tiden om sitt lärande och sin interaktion på svenska även utanför kursen (kontakter med svenskar). Frivilliglärare och språkstöd intervjuas också med fokus på interkulturellt lärande.

Högskolans s.k. [vitala forskningsmiljöer](#) har vetenskapliga råd med representanter från näringslivet knutna till sig. Syftet med dessa branschkontakter är att genom dialog och samverkan både säkra och förstärka den vetenskapliga kvaliteten, men också att fånga upp näringslivets kommande behov av kompetens för att på så sätt säkra en regional utveckling.

Lärosätet har tagit fram **uppdragsutbildning** med kurser på avancerad nivå för att möta regionens behov av kompetensutveckling. I olika nätverk sker dialog med näringsliv för att fånga upp nya eller förändrade behov.

Forum för skolutveckling organiserar kompetensutveckling för förskolan och skolans personal i samarbete med Centrum för hållbar utveckling, i form av uppdragsutbildningar, föreläsningsserier, kompetensutvecklingsdagar etc. Vidare verkar Forum för skolutveckling för att utveckla samverkan mellan lärarutbildningen och skolhuvudmännen, exempelvis inom VFU. Forumet uppmärksammar och synliggör också pågående forskning där skolutvecklingsfrågor står i förgrunden, anordnar seminarier riktade till yrkesverksamma lärare där forskare från Högskolan Väst medverkar och är en viktig länk mellan Högskolan Västs forskningsmiljöer och externa aktörer som exempelvis skolhuvudmän.

Inom [Yrkesläroprogrammet](#) har studenter ett fältinriktat arbete som innebär att de kartlägger hur olika verksamheter inom skolområdet för barn och ungdomar arbetar med aspekter av hållbar

utveckling. Studenterna genomför skriftlig och muntlig redovisning av kartläggningsarbetet i verksamheterna och inom kurserna på lärosätet samt diskuterar hur arbetet kan utvecklas och förbättras. Kartläggningen gör att studenterna får arbeta med frågorna i praktiken. Själva integreringen av dessa frågor med de möjligheter och svårigheter som studenterna möter i verksamheten kan bidra till nya dimensioner i den fortsatta reflektionen.

Centrum för hållbar utveckling arrangerar årligen en ”**Hållbarhetsdag**” i samverkan med studenter och arbetsliv. Arrangemanget är en heldag med föreläsningar och seminarier inom fältet hållbar utveckling som vänder sig såväl till högskolans personal och studenter som till omgivande samhälle och samverkansparter. Arrangemanget har varit gratis och har varje år lockat ca 150 deltagare. Hittills har dagen haft följande teman:

- 2015: Tekniska lösningar och affärsmodeller kopplat till hållbar utveckling
- 2016: Hållbart Stadsliv
- 2017: Social hållbarhet (Samarrangemang med konferensen SALUS 2017 med temat Social hållbarhet, 12-13 oktober)

Under hösten 2016 arrangerade Centrum för hållbar utveckling i samarbete med Centrum för studier av mångfald, jämställdhet och integration en öppen seminarieriserie ”**Open lectures**” som ett initiativ att möta grupper av nya svenskar som önskar kontakt med högskolans verksamhet. Deltagarna erbjöds, en gång i vecka, en föreläsning på engelska från någon av högskolans personal kring ett valfritt tema. Föreläsningarna annonserades ut på högskolans hemsida och andra tillgängliga informationskanaler. Under föreläsningen erbjöds också en fikapaus för samtal och möten. Totalt 16 föreläsningar hölls under hösten 2016.

Högskolan har de senaste åren aktivt deltagit i **Almedalsveckan** och har hållit flera olika föredrag och dialoger för att sprida ut och informera om vår verksamhet. Under förra året hölls föredrag om högskolans demokratiarbete.

Det VINNOVA finansierade **projektet [Increasing Collaborative Capacities \(ICECAP\)](#)** hade som mål att öka de ingående parternas insikt om och förmåga till strategisk samverkan, i syfte att utveckla den egna utbildnings- och forsknings-samverkan. I [projektet](#) deltog sex andra lärosäten. Resultatet visar att samverkan vid Högskolan Väst ses som en integrerad del av både utbildning och forskning och levandegörs genom AIL-profilen. Som en konsekvens av detta har högskolan medvetet avstått från formaliserade organisationsstrukturer såsom samverkansavdelningar, samverkanschefer etc. Istället betraktar högskolan samverkan som ett fenomen som praktiskt sker på väsentligen tre nivåer:

1. Övergripande AIL-plattformar (samverkansarenor) med högsta ledningen representerad från såväl högskolan som samverkande parter. Flera möjliga tematiska samverkansdelar ingår.
2. Tematisk/strukturerad samverkan – långvariga större projekt, utbildningskoncept, forskarskolor, paraplyorganiseringar m.m. Verksamhetsnära samverkan utgör delar i den tematiska nivån.
3. Verksamhetsnära samverkan – direkt i projekt, utbildning, uppdrag m.m.

Vidare slår högskolans [strategier](#) fast att högskolan ytterligare ska utveckla samproduktionskompetensen inom forskningen. Som ett brett lärosäte med utbildningar inom vård, skola, teknik, ekonomi och IT intar Högskolan Väst en viktig roll som samhällsaktör i regionens utvecklings- och omställningsarbete.

Analys av styrkor och utvecklingsområden

Högskolan Väst har mycket god och utvecklad samverkan med arbetslivet, både inom utbildning och forskning. Samverkan sker inom flera olika aspekter, vilket har varit en strategi från högskolans

sida. Ett nästa steg är att följa upp, utvärdera och utveckla angreppssätten för att ytterligare förstärka samverkan.

Lärarnas deltagande i nätverk, seminarier och konferenser inom hållbar utveckling (och andra områden) kan utvecklas och struktureras tydligare så att nyheter och omvärldsförändringar kommer studenterna till del i kurser och program eller genom nya AIL-inslag.

Samverkan syftar i många fall till att skapa hållbara student- och arbetsmiljöer och säkerställa kompetensförsörjningen i regionen, vilket i slutändan möjliggör en hållbar utveckling av vård, skola och omsorg, samt utveckling och förnyelse av regionens näringsliv.

Högskolans olika engagemang i samverkan med Restad Gård är under utveckling och innebär bl.a. att väntan på asyl och vidarebosättning kan användas på ett för deltagarna meningsfullt sätt. Språkträningen leder till att deltagarna utvecklar kunskaper i vardagssvenska och bidrar till fler kontakter med svenskar. Högskolan kommer fördjupa och utveckla denna positiva samverkan.

Den högskolegemensamma ”Hållbarhetsdagen” och andra liknande aktiviteter kan spridas bättre både internt till studenter och personal och externt till allmänhet och samverkansparter.

Främja interdisciplinär samverkan

D. Lärosätet främjar interdisciplinär samverkan i arbetet med hållbar utveckling i utbildningen.

Högskolan Väst har länge arbetat med hållbar utveckling ur ett brett perspektiv som förklarats tidigare. De olika centrumbildningarnas delvis överlappande verksamhetsfält har bidragit till samarbeten centrumbildningarna emellan.

Centrum för hållbar utveckling, som är sammansatt av medarbetare och studenter från olika discipliner, har medvetet försökt öka samarbetet internt i syfte att visa på bredden inom hållbar utveckling. Vid utlysning av interna medel för utveckling av hållbar utveckling i utbildningen har utlysningen riktats mot ämnesöverskridande samarbete internt.

Under 2017 kommer konferensen SALUS 2017 som arrangeras av Centrum för salutogenes att samordnas med årets Hållbarhetsdag som arrangeras av Centrum för hållbar utveckling under det gemensamma temat Social hållbarhet. På liknande sätt samverkar Centrum för studier av mångfald, jämställdhet och integration och Centrum för Hållbar utveckling kring arrangemang som rör flyktingmottagande och insatser för nyanlända.

Institutionerna verkar för att en hållbar utveckling studeras och främjas genom att sammanväga fler dimensioner än den aktuella disciplinens direkta fokus. Det finns flera exempel på detta:

Inom [ekonomiprogrammet](#) finns kursen [Personalekonomi II \(PEK201\)](#) där institutionsövergripande samarbete resulterat att kursen fått hållbarhet i en social dimension kring hälsofrämjande personalarbete och personalekonomi.

Kursen [Hållbar förskola i en global värld \(HFG200\)](#) behandlar hållbar utveckling utifrån de tre aspekterna social, ekologisk och ekonomisk hållbarhet. Alla kursmålen handlar om hållbar utveckling. Examinationerna sker genom en hemtentamen och planeringen av en ”Storyline” som behandlar hållbar utveckling.

Magisterprogrammen inom *Verksamhetsutveckling med inriktning mot arbetsintegrerat lärande* bygger på interdisciplinär samverkan mellan fem ämnesområden: [vårdvetenskap](#), [pedagogik](#), [hälsopromotion](#), [socialt arbete](#) och [sociologi](#).

Ett gott exempel på interdisciplinär samverkan är kursen [Hållbar utveckling \(HUV101\)](#) i [elkraft-](#) och maskiningenjörsprogrammen inom [produktutveckling](#) och [industriell produktion](#). Kursen genomförs på ett interdisciplinärt med lärare från olika discipliner så att samverkan mellan olika ämnesområden görs tydlig för att lyfta fram alla delar av hållbar utveckling. Kursens mål är att visa på ekologiska, sociala och ekonomiska aspekter kopplat till hållbar utveckling inom maskin- respektive elektroteknikområdet. Kursen är en bred orientering inom hållbarhetsområdet med fokus på värderingar, vetenskap och tvärvetenskap. Kursen togs fram som ett resultat av utvärderingen av ingenjörsutbildningen 2012-2013. Ingenjörstudenterna erhöll goda kunskaper inom specialområden för sin utbildning, men saknade grundläggande kunskap inom hållbar utveckling. En gemensam kurs togs fram i samarbete med lärare från vitt skilda verksamhetsfält. Genomförandet av kursen görs med lärare från tre olika institutioner.

I programmet [Industriell Ekonomi](#) finns en tydlig progression i som på ett interdisciplinärt sätt lyfter fram olika aspekter av hållbar utveckling enligt:

- År 1: Ekonomisk hållbarhet samt företagets arbete med CSR (Corporate Social Responsibility).
- År 2: Social hållbarhet samt hållbarhetsaspekter knutna till specifika ämnesområden som logistik och kvalitetsutveckling.
- År 3: Ekologisk hållbarhet samt helhetssyn på hållbarhet i kurser som produktutveckling och företagsanalys.

Programutveckling av nya och befintliga program görs ofta i samverkan med studenter, arbetsliv och över interdisciplinära gränser. Exempel är utveckling av programmet [Socialpsykiatrisk vård](#) som utifrån vad som framkom i [Miltonutredningen](#). Programmet är ett samarbete mellan två institutioner för att ge studenterna en bred kompetensprofil med utbildning i huvudämnet vårdvetenskap, samt socialt arbete och kriminologi. Samtliga kurser i programmet har sitt fokus mot personer med komplex psykiatrisk problematik och deras behov av vård, kriminalvård och sociala insatser i ett mångkulturellt samhälle i förändring.

Ett annat exempel är ett nytt mastersprogram i [Robotik och automation](#) där behovet av olika dimensioner av hållbar utveckling inom programmet belystes vid programutveckling. Studenterna ska kunna planera framtidens produktionssystem och hur produktionen ska utföras för att minska miljöpåverkan, skapa resurser och med hänsyn tagen till kostnadseffektivitet och den sociala påverkan på människan. Lärare (från olika ämnen), doktorander och forskningsingenjörer var med vid utveckling och därmed har olika kompetenser tagits hänsyn till och därmed är alla involverade bärare av en gemensam målbild.

[Kortkurs](#) för nät/distansutbildning i hållbar utveckling ([Ledarskap och medarbetarskap - för ett hållbart arbetsliv 1,5 hp](#) och [Hälsa på arbetsplatsen - Organisationshälsa 1,5 hp](#)) har producerats gemensamt som del av högskolans satsning inom uppdragsutbildning.

Analys av styrkor och utvecklingsområden

Centrumbildningarnas interdisciplinära samarbete ökar möjligheten att sprida kunskap och kompetens inom hållbar utveckling. Detta kommer hela högskolan till gagn och leder i förlängningen till utvecklad kunskap och insikt för lärare och studenter. Samarbete internt bör utvecklas ytterligare, t.ex. genom gemensamt anordnade konferenser och seminarier och att det i centrumbildningarnas uppdrag och ansvar ingår att skapa och utveckla mötesplatser och forum för att sprida kunskap och kompetens inom och mellan olika discipliner. Flera olika goda utvecklingsinsatser inom gränsöverskridande hållbar utveckling har genomförts, men bättre systematik och struktur för att sprida erfarenheter behöver etableras, bl.a. genom att erfarenheter och resultat presenteras vid öppna seminarier eller liknande.

Kursen [*Hållbar utveckling \(HUV101\)*](#) inom ingenjörsprogrammen är ett mycket gott exempel på interdisciplinär samverkan som fungerar bra. Det finns goda möjligheter för fler program att erbjuda denna eller liknande kurser som valbara eller valfria kurser om de inte ryms inom programmet.

Det finns förbättringsmöjligheter för att systematiskt inkludera hållbarhetsperspektivet på ett naturligt sätt i varje kurs och utbildning genom att integrera hållbar utveckling i kvalitetssäkringssystemet.

Aspektområde: Utformning, genomförande och resultat

Integrering av hållbar utveckling i utbildning

A. Lärosätet har utbildningar som utformas och genomförs så att hållbar utveckling integrerats. Detta kan avse både innehåll och arbetssätt.

För att nå Hållbart samhällsbyggande fastslås i högskolans [övergripande verksamhetsplan](#) att fokus ska ligga ”på arbetet med att vara en drivkraft för demokratiutvecklingen i samhället”. Här ryms också arbetet med jämställdhetsintegrering. Vad gäller utbildning ska högskolan ”se till att utbildningar förnyas, är långsiktigt hållbara och arbetsmarknadsanknutna”.

Institutionerna integrerar hållbar utveckling på olika sätt. Ett exempel är *Normmedvetet vårdande* som vid en institution genomsyrar samtliga utbildningsprogram för att kunna bidra till ett normkritiskt perspektiv i vårdandet med målet ”god och jämlik vård”. Arbetet utgår från begreppet hälsa som en process där hälsa är individens subjektiva upplevelse av välbefinnande. Resultatet blir att utbildningarna genomsyras av ett fokus på hållbar hälsa för alla.

På en annan institution finns kurser som anknyter till hållbar utveckling, både social, ekonomisk och ekologisk i samtliga utbildningsprogram. I arbetsformerna är problematisering, kritisk diskussion och reflektion, liksom ett ömsesidigt lärande studenter och lärare emellan viktigt. Olika metoder används, såsom värderingsövningar, fältrelaterade uppgifter, rollspel och aktuella debattartiklar. Kontinuerligt arbetas med att öka medvetenhet om hur värderingar präglar de frågor som diskuteras.

I kurser inom sociologi ges en fördjupad förståelse för begrepp, teoretiska perspektiv och resonemang, som beskriver och problematiserar övergripande samhällsförändringar och förändringsprocesser som i sig är nära kopplat till social hållbarhet. Social rättvisa, jämställdhet och jämlikhet (i arbetslivet och i samhällslivet i stort) och integration, är exempel på centrala aspekter som diskuteras under kurserna.

Flera kurser inom [lärarprogrammen](#) syftar till att studenten ska utveckla ett helhetsperspektiv på barnet i förskola, familj och samhälle samt kunna skapa förutsättningar för att alla barn i förskola och förskoleklass får goda möjligheter att utveckla en positiv självbild och en god hälsa. I kurserna behandlas ämnen som genus, jämställdhet, samlevnadsformer, social klass, etnicitet, utanförskap, etiska relationer, utsatta situationer och ett normkritiskt förhållningssätt. Kunskap om, och förtrogenhet med, samtliga dessa ämnen är viktiga för att utveckla social hållbarhet. Detta kan i sin tur också främja förutsättningar för ekonomisk hållbarhet, eftersom det kan främja barns fortsatta skolgång och livsvillkor överlag.

På ingenjörsprogrammen inom elkraft och maskin utvecklades en [grundläggande kurs inom hållbar utveckling](#) för att tidigt och tydligt belysa alla aspekter av hållbar utveckling. Kursen utvecklades efter de erfarenheter som gjorts i samband med UKÄ:s utvärdering av ingenjörsutbildningen. Det framkom att studenterna får goda inriktningsspecifika kunskaper inom hållbar utveckling, men saknar grundläggande och breda kunskaper. Vid analys och utvecklande av gemensam kurs deltog programansvariga och programråd (lärare och studenter) samt lärare från flera andra discipliner. Kursen implementerades 2015. Samtidigt stärktes hållbar utveckling upp i befintliga kurser, för att få en tydligare progression av ämnet inom programmen [Lantmätariingenjör](#) och [Industriell Ekonomi](#). Genomförandet ska utvärderas internt under 2018 för att bedöma hur kurserna bäst ska genomföras för att studenternas kursmål ska uppfyllas.

Efter UKÄ:s utvärdering av [Ekonomprogrammen](#) genomfördes flera förbättringsåtgärder systematiskt, för att erhålla ett sammanhållet ekonomiprogram med tydlig progression i flera avseenden. I en ”vetenskaplig våg” redovisas hur kurser relaterar till varandra och den vetenskapliga progressionen tydliggörs. Ett mål har varit att för studenten tydliggöra att: ”*Utbildningen berör vetenskapliga, samhällsliga och etiska aspekter samt hållbar utveckling relaterat till ämnet företags ekonomi*”. Hållbarhetsfrågor har därmed lyfts i programbeskrivningen och programpresentation på nätet. Flertalet kursplaner i företags ekonomi beskriver AIL-inslag kopplat till hållbarhetsfrågor.

På programmet [Digitala medier](#) tas flera olika teman upp som berör hållbar utveckling och framför allt social hållbarhet. Hela programidén är strategiskt uppbyggt för att skapa ett hållbart kunskaps-samhälle och en förståelse för arbetsformer för ett livslångt lärande för studenten. Tidigt i programmet introduceras ”Hållbart lärande” som innebär att ”lära för att lära för att skapa”. Redan i första kursen, [Lärande och delaktighet i digitala medier \(DML100\)](#), diskuteras lärande för nätverkande individer, där fokus läggs på att börja skapa en personlig lärmiljö som kan utvecklas och användas under studierna och fungera som en grund för fortsatt lärande efter avslutade formella studier. I kursen [Entreprenörskap och hållbar utveckling i digitala medier \(DMH200\)](#) behandlas hur design och innovation kan fånga upp hållbarhetsperspektivet. Kursen utgår från I Brundtland Commission och dess tre perspektiv som bearbetas i olika seminarier där spelet [Gasuco](#) utgör grunden för samtalet. Dessa seminarier ger studenten möjlighet att visa på förståelse för olika perspektiv på entreprenörskap och hållbar utveckling ur ett designperspektiv. Kursen avslutas med ett projektarbete med externa uppdragsgivare. Dessa väljs ut i samarbete med [Miljöbron](#) där uppdragsgivarnas behov och uppdrag ska kopplas till hållbar utveckling. Applikationerna, i form av curriculum, material i form av hemsidor, videos och andra produkter, ska sedan motiveras utifrån både behovsanalyser och hållbarhetsperspektiv. Den enskilda studentens argumentation för hur det som skapats förhåller sig till hållbarhet är en stor del av examinationen.

På programmet [Verksamhetsutveckling, magisterprogram i socialt arbete med inriktning mot arbetsintegrerat lärande](#) ges två ämnesspecifika kurser, [Social mobilisering i ny tid \(SMO600\)](#), samt [Social identitet, delaktighet och lärande \(SDL600\)](#). Inom hela programmet ses arbetsintegrerat lärande som en aspekt av hållbar utveckling då kurserna bygger på aktiva erfarenhets- och kunskapsutbyten mellan studenter, studenter och lärare samt mellan akademien och arbetsliv.

Högskolan samverkar med [Drivhuset](#) och har sedan hösten 2016 erbjudit studenterna att söka ett s.k. ”[extra curriculum](#)”-program” som går vid sidan av ordinarie studier. Programmet vänder sig till studenter som har idéer och drivkraft att utveckla sig själva och sina kunskaper och är inriktat på Corporate Social Responsibility (CSR).

Analys av styrkor och utvecklingsområden

Många goda exempel där hållbar utveckling finns integrerat både i kurser och program finns. Trots dessa goda exempel är det svårt att se någon tydlig struktur och systematik kring hur olika institutioner eller program arbetar med integreringen av hållbar utveckling i utbildningen. Utveckling inom området har delvis stöttats av strategiska medel och tydlig styrning från ledningen, men även initiativ och utveckling från enskilda medarbetare finns.

Högskolan behöver utveckla systematiken samt bli bättre på att skapa förutsättningar för, styra, stödja, följa upp och förbättra de insatser som görs. Därefter bör det skapas forum eller mötesplatser samt incitament för att sprida och vidareutveckla goda exempel interdisciplinärt.

Ett konkret förslag är att börja med att tydliggöra hållbar utveckling i samtliga utbildningsplaner och där visa vilka kurser som ”bär” kunskapen, samt hur progressionen säkras. Detta görs delvis

idag när det gäller generiska förmågor som t.ex. ”skrivande” och bör kunna implementeras på samma sätt.

En tydligare styrning med koppling till ÖVP och AVP bör också införas. Vid vår- och höstdialoger bör ledningen efterfråga genomförande, uppföljning och utvärdering av integreringen av hållbar utveckling i utbildningen. Efterfrågan skapar ett tydligt värde för hållbarhetsfrågorna i organisationen. Det innebär att kompetensutvecklingsinsatser inom området kommer beaktas.

Forskarutbildningen utvecklar de forskarstuderandes förmåga att analysera och förstå komplexa sammanhang rörande lärandet i arbetslivet, vilket är en förutsättning för hållbar utveckling.

Kurser och avhandlingsprojekt med direkt inriktning på lärandet relaterat till hållbar utveckling – såväl fysisk som social – skulle kunna förstärka önskade effekter.

Systematisk uppföljning av hållbar utveckling i utbildning

B. Vid lärosätet finns institutioner, programansvariga eller motsvarande som arbetar systematiskt med att följa upp och utveckla integreringen av frågor kring hållbar utveckling i utbildningen.

Institutionerna har byggt upp sina egna kvalitetssäkringssystem för utbildning. I kvalitetssäkringssystemet ingår att säkra systematiska rutiner för att följa upp och utveckla utbildningen. Integrering av hållbar utveckling, eller andra teman ingår i detta, men är inte särskilt uttalat.

För alla utbildningsprogram finns programråd och/eller ämnesråd. Råden består av lärare inom programmet/ämnet samt studeranderepresentanter. Rådet leds av en ordförande som är ämneskunnig lärare eller programansvarig. Programråden/ämnesråden ansvarar för att följa upp, utvärdera och utveckla kvaliteten på programmet/inom ämnet. I en del programråd finns arbetslivsrepresentation. Programråden träffas flera gånger per termin och granskar och tillstyrker bl.a. kurs- och utbildningsplaner och har ansvar för att säkerställa att målen i HF är uppfyllda. Programråd och ämnesråd säkerställer således att hållbar utveckling integreras i kurs- och utbildningsplaner samt att det finns en tydlig progression.

Det systematiska kvalitetssäkringsarbetet kan t.ex. se ut på följande vis:

[Kvalitetssäkringsarbete](#) bedrivs med uppföljande aktiviteter och förslag till utveckling i tre nivåer enligt följande:

Kurs- och programnivå:

Aktivitet	Frekvens	Ansvarig
Kursvärderingar	Efter varje kurstillfälle	Kursansvarig/Programråd
Kursrapporter	Efter varje kurstillfälle	Kursansvarig/Programråd
Programvärderingar	Efter avslutat program	Programansvarig/Programråd
Programrapport	Efter avslutat program	Programansvarig/Programråd

Avdelningsnivå

Avdelningarnas kvalitetskonferenser ²	1 gång/termin	Avdelningschef
Anvisningar för kursansvarig/examinator	Revideras årligen	Ledningsgrupp på institutionen

Institutionsnivå

Institutionens kvalitetskonferens ³	1 gång/termin	Prefekt
Kvalitetsgrupp examensarbete ⁴		Kursansvariga för examensarbeten

Analys av styrkor och utvecklingsområden

Högskolan Väst har en tydlig struktur för att systematiskt följa upp och utveckla utbildningen. I denna struktur ingår integreringen av hållbar utveckling i utbildningen. Genom att tydliggöra hållbart perspektiv i styrande dokument så kommer integreringen av hållbar utveckling i utbildningen att öka. Det är viktigt att det är hållbarhet ur ett brett perspektiv som fokuseras och integreras. Centrumbildningarna måste få resurser och ett tydligare uppdrag med ansvar för att stötta programråd och enskilda lärare i arbetet med att integrera hållbar utveckling i utbildningar, t.ex. genom att utveckla [kortkurser](#) för kompetensutveckling.

Största utmaningen kan vara att utveckla systematiska metoder för att upprätthålla och fördjupa kunskapen och kompetens på ett kontinuerligt sätt. Ett sätt kan vara att ”hållbarhetscertifiera” kurser och program som en del andra lärosäten gjort. I och med ny kursdatabas kommer det vara lättare att förse enskilda kurser och program med olika nyckelord utifrån aspekter som t.ex. hållbar utveckling, arbetsintegrerat lärande, jämställdhetsintegrering eller lagarbete, vilket kommer underlätta och förtydliga vilka kurser som bär ett större ansvar för att inkludera dessa olika aspekter i utbildningen.

Forskning för hållbar utveckling används i utbildningen

C. Vid lärosätet finns utbildningar där forskning/konstnärlig forskning för hållbar utveckling används i utbildningen.

Inom grundutbildningen är det vanligaste sättet att integrerar forskningsresultat i hållbar utveckling att i seminarieform diskutera olika vetenskapliga artiklar. På detta sätt kan de senaste forskningsrönen kopplade till respektive programs verksamhetsområde integreras. Exempel på en sådan kurs är *Framtida automation* som utvecklats för mastersprogrammet i [Robotik och Automation](#). I kursen diskuteras frågeställningar om hur framtidens produktionssystem ser ut, hur produktionen ska minska miljöpåverkan och vara resurssnål samt hur produktionssystemet påverkar människan/personalen.

² Varje termin genomförs kvalitetskonferenser vars syfte är att utveckla kursernas/programmets kvalitet.

³ Varje termin kallar prefekt samtliga ordföranden i programråden för att diskutera kvalitetsfrågor (resultat av uppföljningsinsatser och framtidsytande kvalitetsarbete).

⁴ Kursansvariga för examensarbeten samlas årligen för att gemensamt utveckla och kvalitetssäkra examensarbetskurserna.

Ett annat sätt är att bjuda in gästforskare som jobbar med ett för kursen relevant område kopplat mot hållbar utveckling. I nuläget finns ingen systematik eller kontinuitet vad gäller utnyttjandet av gästforskare i utbildningarna, utan det är upp till enskilda läraren. Användandet av gästforskare sker på ett oregelbundet sätt och inte systematiskt och är mycket upp till den enskilda lärarens kontakter. Systematiken behöver förbättras inom programmen för att bättre utnyttja gästforskare i utbildningarna, t.ex. genom att gemensamt i programråden diskutera vilka kurser som ska förstärkas med gästföreläsningar med högskolans egna eller andra forskare.

Magister- och mastersutbildningar som ligger inom forskningsområdena "Produktionsteknik", "Lärande i och för det nya arbetslivet" samt "Barn- och ungdomsvetenskap" har direkt och nära relation till aktuell forskning och aktiva forskare och doktorander. Detsamma gäller forskarutbildningen.

Flera forskningsprojekt som berör frågor om integration, inkludering och interkulturell dialog genomförs, vilket bidrar till ökade kunskaper om de sociala aspekterna av hållbar utveckling. Bland annat görs en studie om hur nyanlända elever tas emot i grundskolan, hur deras utbildningssituation avseende både lärande och social inkludering ser ut. Övergångar mellan ankomstenheter och olika grundskolor studeras särskilt. I en initial kartläggningsfas baserad på en enkät ingår alla kommunala grundskolor i Trollhättan och Vänersborg I nästa fas kommer fördjupade fallstudier att genomföras och enskilda elever kommer intervjuas under en längre tid.

Mycket av högskolans externfinansierade forskning bidrar till hållbar utveckling på olika sätt. Exempel är forskning inom termisk sprutning inriktad på att öka funktionella egenskaper hos en komponent eller ett system genom termiska barriärskikt som bidrar till ökad hållbarhet, ökad livslängd och lägre underhållskostnader. Forskningen inom svetsteknologi är bl.a. inriktad på materialeffektivisering och lättviktskonstruktioner. Inom robotik och automation bidrar forskningen till ökad hållbarhet genom bl.a. energioptimering vilket bidrar till ekonomisk hållbarhet i form av högre kvalitet och mindre kassationer.

Inom arbetsintegrerat lärande studeras hållbarhet utifrån perspektiv där lärande ses som livslångt och livsvitt av förändrade villkor i arbets- och utbildningssektorer och som måste relatera till samhälleliga och industriella krav utifrån människornas möjligheter.

Inom Barn- och ungdomsvetenskapliga forskning används en systematisk samverkansmodell med mål att främja social hållbarhet i form av ökad inkludering och jämlika livsvillkor för barn och unga. Målet är att forskningen ska svara an mot aktuella samhällsutmaningar. Forskningen bedrivs strategiskt med forskningssamverkan med externa regionala aktörer och verksamheter som har fokus på barn, ungdomar och unga vuxna.

Samverkansprojektet inom alla högskolans discipliner utgör en viktig bas för forskningsförankring av utbildningar efter som forskarna undervisar inom utbildning på alla nivåer, vilket gör att praxisnära aktuell forskning har kort väg in i utbildningen.

Inom ramen för ett forskningsprojekt (som planeras att utvecklas till ett doktorandprojekt och ingå i forskarutbildningen) inom hållbar produktion studeras flera dimensioner:

- Bättre arbetsmiljö: Genom innovativ automation är det möjligt att skapa bättre arbetsmiljöer för att minska ohälsa och risker i produktion. T.ex. så kan ergonomiskt dåliga moment och hälsofarliga situationer undvikas genom att nya och innovativa robotar för samverkan används.
- Lika möjligheter och icke-diskriminering: Med nya innovativa lösningar som automatiskt anpassar sig efter individens förmåga och bakgrund så skapas förutsättningar inom industrin att vara en mer inkluderande arbetsmiljö. T.ex. så kan information som krävs för att effektivt och säkert hantera en automatiserad process automatiskt anpassas till den enskilde operatören.

- Jämställdhet mellan män och kvinnor: Genom att kombinera aktiviteterna från punkten ”bättre miljö” med punkten ”lika möjligheter och icke-diskriminering” kan arbetsplatser utformas där män och kvinnor arbetar på lika villkor. T.ex. kan innovativa robotar användas som lyftanordningar för att jämställa kvinnors och mäns fysiska förutsättningar för att ge män och kvinnor samma möjligheter till utveckling i arbetet. Detta resulterar i en jämnare könsfördelning.

Ännu är detta projekt pågående och ännu inte integrerat i utbildningen, men planen är att genom seminarier och annan verksamhet sprida kunskap och erfarenheter inom framförallt magister/mastersutbildning samt forskarutbildning.

Analys av styrkor och utvecklingsområden

För magister-, masters och forskarutbildning inom de för Högskolan Väst stora och prioriterade forskningsområdena förekommer integrering av forskningsresultat i hållbar utveckling på ett naturligt sätt. Inom grundutbildningen är det svårt att se något tydligt mönster, vilket indikerar att det finns en stor förbättringspotential. Det krävs en tydlig struktur och bättre styrning för att utveckla att forskning inom hållbar utveckling integreras på ett systematiskt sätt.